

תכנית טקס יום השואה, תש"ע

בסימן: הניצולים

פתיחה: לאור הזיכרונות – **נעם שמש**

הדלקת שש אבוקות זיכרון - **אלה**

יזכור: אבא קובנר – **דקל**

קריין טארק: ניצולי השואה נשאו ועודם נושאים על כְּתפיהם את משא הזיכרון. נוכחותם בחברה הישראלית של העדים שראו את המראות וחוו את האירועים מעניקה לזיכרון תוקף מוסרי. קולם של הניצולים הוא החוליה המקשרת בין ההיסטוריה הכאובה והמיוסרת של עם ישראל בתקופת השואה, לבין העתיד, התקווה וההתחדשות.
הניצולים מהווים את עמוד השדרה של הזיכרון ושל הנצחת השואה במדינתנו והם נבחרו לעמוד השנה במוקד אירועי יום השואה.

קריינית אלה: בראשית חודש פברואר של שנת 1934, ברחוב קרולבֶּסְקָה מס' 18 בוורשה, בירת פולין, נולדה לאלה ויאן רוזנבלט תינוקת קטנה, הם קראו לה חנה.
הרחוב בו נולדה חנה היה סמוך מאוד לגן ססקי המרהיב ביופיו, בו שכן ארמונם של המלכים הפולנים, מוקף גינות ובריכות קסומות. לגן זה הייתה התינוקת חנה נלקחת בעגלה לטיולים. בגן נהגו בני המשפחה לבלות עם ג'ים, הכלב המשפחתי האהוב, אותו קיבל אביה של חנה במתנה לכבוד לידתה. אביה של חנה, יאן, היה הבכור בין שמונה אחיו ואחיותיו, ומעמדו זה זיכה אותו במאמץ המשפחה ששלחה אותו ללמוד רפואה. ד"ר רוזנבלט היה אורטופד, בעל קליניקה פרטית.
אמה, אלה, לבית וורטהיים, נולדה למשפחה בת שלושה עשר ילדים. כשהייתה ילדה, דודה למד באוניברסיטה הפולנית, התנצר והפך להיות בישוף ברומא. בתגובה, אביה של אלה לא הרשה לבניו ללמוד, כדי שלא ייצאו לדרך רעה כמו אחיו. אך אלה הייתה צמאת דעת. ומשהתבגרה ועמדה בזכות עצמה לא פסקה מללמוד. היא למדה שפות (עברית, אנגלית וצרפתית) וספרות.

קריין טארק: הבית בו גדלה חנה היה בית אמיד ומתבולל. חגגו את חגי ישראל, אך גם את חגי הגויים. עץ חג המולד עמד תמיד בסלון הבית ואותו קישטו בהתלהבות רבה. שפת הדיבור בבית הייתה פולנית.

הוריה של חנה היו ציוניים: הם בקרו בפלסטינה בשנת 1933 ואפילו קנו דירה בתל-אביב, אך אלה לא יכלה לסבול את החום הכבד ולכן שב הזוג לפולין.

לחנה הקטנה הייתה מטפלת אישית צמודה מהיום שנולדה. בבית הגדול היו גם מבשלת ועוזרת כפרית שגרו באגף נפרד. לחנה הייתה אחות בוגרת ממנה בחמש שנים, שמה מירה. מירה למדה בבית ספר יסודי פולני. בתום יום הלימודים חנה והמטפלת הלכו לפגוש אותה בשער בית הספר וללוותה הביתה. בחופשות נסעו הבנות לבית קיט באזור וורשה, שהיה שייך למשפחה. למקום הגיעו גם בני דודים, איתם בילו הבנות בנעימים. החיים בבית משפחת רוזנבלט באותם זמנים היו חיי שפע ואושר, נקיים מדאגות.

שיר: ילדות נשכחת נעם+רותם

קריין דקל: באחד לספטמבר 1939 פרצה בסערה מלחמת העולם השנייה. גרמניה הנאצית פלשה במהירות בזק מפתיעה, ובכוחות משולבים, לעומק פולין, אותה הביסה לחלוטין תוך ארבעה שבועות. אביה של חנה שהיה קצין בצבא הפולני גויס כרופא מייד עם פרוץ המלחמה. כבר בשבועות הראשונים ניסו האם והבנות לברוח מזרחה, לרוסיה. הן קבעו מקום מפגש עם זוג חברים שהיו ללא ילדים, כדי לצאת יחד. **צופי:** "אמא קשרה לנו לצוואר מעין צעיף של דולרים מוטמנים בשרשראות בד, וכך הגענו למקום המיועד. אך החברים לא הגיעו לנקודה עליה סוכם, אז חזרנו הביתה". בית המשפחה נשרף מהפצצות הגרמנים. כל תכולתו עלתה בלהבות, ואלה קנתה לבנות חפצים ובגדים חדשים. פריט אחד מבין אלו חנה לא תשכח לעולם: מעיל יפיפה, משובץ, בצבע צהוב. מאותו רגע נצמדה חנה למעיל הזה ולא עזבה אותו. הוא סימל עבורה הכל: בית, הורים, משפחה וביטחון.

קריינית אליה: האם ובנותיה נאלצו לנדוד, חסרות כל, בין קרובי משפחה. כמו כל היהודים, גם אמה של חנה ואחותה מירה נאלצו לענוד סרט זרוע. **צופי:** "אז לאט לאט הבנתי שיש יהודים ושגם אני יהודייה. היהודים הם לא רק לובשי השחורים והקפוטות... אלא גם אני". כשהוטל צו על הקמת הגטו – עברו האם והבנות, כמו כולם, לרובע המגורים היהודי החדש. בגטו נדדו מדירה לדירה.

צופי: "יום אחד הלכתי עם אמא ברחוב ומעבר למדרכה גרמנים עצרו יהודי גיבן, נמוך, שחור. הם זרקו לו את התיק ובעטו בו. אמא כיסתה את עיניי ולקחה אותי הצדה". הבנות הושארו אצל הדודה כשאלה הלכה לחכות ימים שלמים בתור בקונסוליות השונות, בציפייה לקבל ויזה לצאת מפולין. שעות ארוכות של שעמום עברו עליהן. בין היתר הן גילו שבעיר הולכת ונבנית חומת לבנים. השתיים שהתבוננו בסקרנות לא הבינו אז עדיין שזו החומה שתיתחום את גטו וורשה בו יכלאו גם הן, חסרות כל ורעבות.

שיר: תחת זיו כוכבי שמים מעין מינצר

קריין טארק: באותם ימים הופיע, כמו באגדה, המלאך. ד"ר וונצקובסקי, רופא פולני שהיה חברו של יאן עוד טרם המלחמה, חזר מהחזית לוורשה יצר קשר עם אלה, ופרש חסותו עליה ועל הבנות. בעזרת המחותרת הפולנית הכין עבור השלוש תעודות מזוייפות המציגות אותן כבנות משפחה. שמה של חנה שונה לאניה שם אמה למריה, ושם אחותה לאירנה. הד"ר הביא אותן לחווה בכפר באזור וורשה. כילדות פולניות הן חיו חיים נורמאליים, הלכו לבית ספר ושחקו עם חברות.

צוף: "יום אחד, לקראת חג המולד, אמא הכינה לנו בסיר גדול אמבטיה ממי באר שחוממו כדי לרחוץ אותנו. לפתע נתקלתי בסיר שנשפך עלי ונכוויתי קשות. לקחו אותי לבית החולים, שם לא האמינו שיש סיכויים שאחיה. אבל הד"ר היה עושה לי אמבטיות יום יום, החליף סדינים, חבש ונתן תרופות. הוא בעצם הציל אותי".

קריינית אליה: ברגע מסוים בא לבעלת החווה יהודי ואמר לה: "את מחביאה יהודייה עם ילדים. אשלם לך שתיקחי גם את אחותי". ברגע זה היה ברור לכולם שצריך לעזוב מהר כדי לא להיתפס. הרופא העביר את אלה ובנותיה לדירה של שני חדרים בוורשה, אותה שכר עבורן. באחד הערבים, בשעת העוצר, דפקו על הדלת שני גברים עם מגפי עור ומעיל עור שחור. אלו היו סחטנים שחיפשו את בת הדודה של חנה שחיה איתן. הם לקחו את כל התכשיטים והכסף שלה. מרוב בהלה אלה קפצה מהחלון לחצר. היא רצתה להזהיר את הבנות שלא ישובו הביתה. בנפלה שברה אלה אגן, יד ורגל ואושפזה בבית החולים.

למחרת חזרו הסחטנים. וחנה נשלחה להזעיק את המשטרה הפולנית. הסתבר שאלה היו שני יהודים. בגסטאפו שמעו על המקרה ודרשו שמישהו יבוא להעיד מה קרה. חנה, ילדה בת תשע, הלכה לבדה למטה הגסטאפו. הרופא בחר אותה למשימה כיוון שהמראה שלה היה טוב יותר משל אחותה, וגם כי חשב שילדה קטנה משכנעת יותר. בחקירת הגסטאפו חנה טענה שהן פולניות ושאין להן שום קשר ליהודים. בזכות תושייתה התגלה בחקירה כי הסחטנים שדדו מהן תכשיטים. הגרמני שליווה אותה לדלת אמר לה שלמחרת הסחטן יוצא להורג.

קריין דקל: אחרי אותו מקרה שוב היה ברור שצריך לעזוב. מאחר ואלה הייתה מאושפזת לא הייתה ברירה: הרופא הכניס את הבנות למנזר **אחיות התחייה** בפרבר של וורשה. חנה ומירה השתלבו בחיי המנזר, למדו ובילו בחברת בנות גילן. חנה לא זוכרת תקופה זו לטובה. יחס הנזירות כלפיה לא היה חם. **צוף:** "יום אחד, באביב 1943 קראו לנו, רצנו בפרוזדור הארוך של המנזר לאמא, שלקחה אותנו בעגלה רתומה לסוס לסיבוב בעיר. ראינו מעבר לחומות הגטו להבות, ניירות שרופים מתעופפים, צעקות, יריות.

אמא ישבה מולנו ללא מילה. בלי שום הסבר ידענו בדיוק מה קרה שם. בשלב מסוים התכופפה אמא, חיבקה אותנו ואמרה לנו: "את המראה הזה לעולם אל תשכחו". לימים הבינו השתיים: היה זה מרד גטו וורשה.

במנזר שהו השתיים עד המרד הפולני בקיץ 1944. היה זה בזמן חופשת הקיץ, כשרוב הילדות היו בחופשה בבית. משהתגברו ההפגזות על המנזר הוציאה הנזירה את כל אחת עשרה הילדות שנותרו בו והעבירה אותן מבית לבית, בכל פעם למחבוא אחר, היכן שהיה מקלט או מרתף. מירה, אחותה, הייתה קשרית מטעם המורדים. יום אחד, כששהו במרתף, שחקה חנה עם הבת של בעלת הדירה כשכל אותו זמן שמעו את נהמת המטוסים מעליהן ושריקת הפצצות. ברגע מסוים רצה חנה לקחת את המעיל הצהוב האהוב שלה, שליווה אותה לאורך כל המלחמה, ושהיה אצל המשפחה ששמרה עליו. אז נפלה במרתף פצצה ואחותה מירה נהרגה במקום.

שיר: שובי לביתך ליאור הולצמן ועמית עבודי

קריינית אליה: בסוף המרד הוציאו את כל אוכלוסיית וורשה מהעיר. לאותה נקודת איסוף הגיעו אמא אלה והרופא, שלקחו את חנה לזקופנה שבדרום פולין. לאחר המלחמה, כשחזרו השלושה לוורשה, פתחו בחיפושים אחר גופתה של מירה שנקברה בגינת הבית בו נפלה. הם הביאו אותה לקבורה מכובדת בחלקה הצבאית בבית עלמין נוצרי בעיר. לאחר גמר הקרבות יאן, אביה של חנה, לא חזר לפולין. הוא עשה דרכו לפלסטינה בשלב מוקדם יותר של המלחמה, והגיע לתל-אביב. אלה וחנה עלו אף הן ארצה וחברו אליו. עם השיחרור ד"ר וונצקובסקי הצליח לצאת מפולין לאנגליה בעזרת ניצולים יהודיים להם עזר בשעתו, תחת שם נעוריה של אלה. ד"ר וונצקובסקי הוכר כחסיד אומות העולם בשנת 1992 בטקס שנערך בז'נבה בו נכחה חנה.

קריין טארק: חנה מצאה מקומה מהר מאד בארץ. היא סיימה את לימודי הגימנסיה העברית והמשיכה בטכניון, בפקולטה לארכיטקטורה. בשנת 1956 נשאה חנה לזאב שחורי ז"ל והביאה לעולם שתי בנות: טלי ונעה. מיום סיום הלימודים עבדה כמתכנתת ערים בתפקידים שונים ומגוונים. לפני מספר שנים השלימה חנה תואר שני בלימודי מגדר. כיום חנה מתגוררת בטבעון, סבתא גאה לשישה נכדים, כולם חיים בארץ. חנה מרבה בעבודות ההתנדבות שונות, בין השאר מתרגמת עדויות ניצולי שואה עבור "יד ושם" מפולנית לעברית.

בחודש יולי האחרון שבה חנה לאותה חלקה צבאית בבית העלמין הנוצרי בוורשה, בראש משלחת של קציני צה"ל "עדים במדים". חנה סיפרה לעשרות הקצינים את הסיפור, הרב הצבאי אמר קדיש, ובמעמד המרגש סגרה חנה מעגל.

מבית העלמין הנוצרי נסעה המשלחת למנזר, בו סיפרה חנה את הסיפור. נסיעה זו כאשת עדות המלווה קציני צה"ל במדים הייתה עבור חנה חוויה מכוננת ובלתי נשכחת.

סרטון חנה בפולין עם משלחת צה"ל

קריינית אלה : אני מתכבד/ת להזמין את הגב' חנה שחורי לבמה. נכבדה בקימה.

חנה: דברים.

קריין דקל : אני מתכבד/ת להזמין את ראש המועצה מר איל בצר ואת מנהלת בית הספר נורית ברנד להעניק לגב' חנה שחורי אות כבוד והוקרה.

קריין דקל : תודה לכם (לחכות שראש המועצה, נורית והגב' חנה יתיישבו).

לשירת התקווה הקהל מתבקש לקום על רגליו.

התקווה מעין מינצר

קריין דקל : תם הטקס. בבקשה לעזוב את האולם באופן מכובד.